

چابهار، فرصتی برای فعال‌سازی توسعه محور ترانزیت کشور

برای نخستین بار در سال ۱۳۸۴ وزارتخانه‌های راه و شهرسازی، امور خارجه، ارتباطات و فناوری اطلاعات، جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نیرو، نفت، بازرگانی، امور اقتصادی و دارایی، سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بنا به پیشنهاد شماره 101.144746 مورخ 1383.08.10 سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با اهداف، راهبردها و اقدام‌های لازم برای فعال‌سازی و توسعه محور ترانزیت و حمل‌ونقل شرق کشور در ۶ ماده به شرح ذیل تعیین شدند:

ماده 1: منظور از محور ترانزیت و حمل‌ونقل شرق کشور در این تصویب‌نامه، مجموعه بندری چابهار و شبکه راه‌های زمینی است که از بندر چابهار در استان سیستان و بلوچستان آغاز شده و بعد از عبور از شهرهای نیکشهر، ایرانشهر، خاش، زاهدان، نهبندان، سربیشه، بیرجند، قائن، گناباد، تربت‌حیدریه و مشهد، از یک‌طرف به سرخس و از طرف دیگر به نقاط مرزی لطف‌آباد، باج‌گیران و پرسه‌سو در استان‌های خراسان رضوی و شمالی منتهی می‌شود.

خروجی‌های این محور به نقاط مرزی میلک، دوغانرون، میل 73 و یزدان نیز جزء این محور محسوب می‌شوند.

ماده 2: اصلی‌ترین اهدافی که در توسعه محور ترانزیت و حمل‌ونقل شرق کشور موردنظر هستند، به شرح زیر است:

- افزایش نقش و سهم کشور در ترانزیت کالا و حمل‌ونقل بین‌المللی
- افزایش سهم بندر چابهار در بازرگانی داخلی و خارجی و ترانزیت کالا
- ارتقای عملکرد بندر چابهار و تلاش در راستای تبدیل آن به یک کانون فعال منطقه‌ای
- تقویت پیوندهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی با کشورهای همجوار شرق و شمال شرقی
- ارتقای سطح متوسط درآمد و شاخص‌های توسعه در نواحی شرق کشور
- کاهش فعالیت‌های غیررسمی اقتصادی و جلوگیری از قاچاق کالا و مواد مخدر
- ارتقای نقش و عملکرد منطقه آزاد چابهار در توسعه ملی و منطقه‌ای

ماده 3: در راستای تحقق اهداف یادشده، راهبردهای زیر موردنظر می‌باشد:

- ایجاد مزیت‌های رقابتی در محور چابهار برای فعالیت‌های ترانزیت و حمل‌ونقل کالا در سطح منطقه (کشورهای همجوار)
- تجهیز و تقویت تأسیسات و امکانات بندری چابهار تا حصول به ظرفیت شش میلیون تن تخلیه و بارگیری سالانه در بلندمدت و ظرفیت عملی دو و نیم میلیون تن تخلیه و بارگیری تا پایان برنامه چهارم توسعه کشور
- تقویت شبکه‌های زیربنایی فناوری اطلاعات و ارتباطات و رفاهی مرتبط با ترانزیت و حمل‌ونقل در طول محور تا حصول به ظرفیت ترانزیت سالانه سه میلیون تن کالا در بلندمدت
- تجهیز ناوگان و زمینه‌سازی برای گسترش خدمات حمل‌ونقل در طول محور
- تجهیز مراکز عمده جمعیتی در طول محور به امکانات و تأسیسات اقامتی-رفاهی و فنی-پشتیبانی
- تقویت امکانات منطقه آزاد چابهار و استفاده از امکانات آن منطقه در فعال‌سازی محور
- تجهیز و تأمین منابع مالی لازم برای تحقق اهداف این تصویب‌نامه از محل اعتبارات دولتی، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، منابع فاینانس و سرمایه‌گذاری خصوصی داخلی
- بسترسازی برای افزایش میزان مشارکت ساکنان منطقه در فرآیند توسعه منطقه‌ای و ملی
- اولویت فعال‌سازی محور ترانزیت چابهار-میلک به‌عنوان مزیت اصلی ترانزیتی چابهار
- نظارت، پایش و ارزیابی مستمر اقدام‌ها و فعالیت‌های انجام‌شده و در دست انجام

اقدامات اولویت دار

- ماده 4: وزارت امور خارجه، وزارت کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک ایران) موظف اند اقدام های لازم را در راستای فعال سازی مرز میلک به عنوان مرز بین المللی ظرف شش ماه انجام دهند.
- ماده 5: وزارت راه و شهرسازی موظف است در راستای ارتقای ظرفیت بندر چابهار و همچنین محورهای مواصلاتی منتهی به آن، اقدام های زیر را در اولویت قرار دهد:

الف) در زمینه تجهیز و ارتقای عملکرد بندر چابهار

- تسريع در تکميل قطعه چهار و پنج موج شکن بزرگ چابهار و اتمام آن تا پايان سال 1385
- تسريع در تکميل اسکله یکصد هزار تنی چندمنظوره بندر شهید بهشتی چابهار و اتمام آن تا پايان سال 1384
- اجرای لایروبی حوضچه داخل موج شکن بزرگ برای پهلوگیری کشتی های بزرگ و نسل جدید کانتینر بر
- احداث دو پست اسکله و ترمینال کانتینری تا پايان سال 1385
- تأمین و نصب ماشین آلات و تجهیزات مربوط به عملیات بندری (تخلیه و بارگیری)
- احداث راه سنگی و توقفگاه ها تا پايان سال 1384

ب) در زمینه تجهیز و ارتقای عملکرد راه های مواصلاتی

- تسريع در تکميل عملیات اجرایی احداث راه چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و بهره برداری از آن تا پايان سال 1385
- بهسازی راه زابل-میلک و بهره برداری از آن تا پايان سال 1384
- پیگیری تسريع در شروع و احداث راه میلک-دلارام از طریق وزارت امور خارجه و ستاد کمک به بازسازی افغانستان
- تسريع در اتمام عملیات بهسازی راه ایرانشهر، خاش، زاهدان تا پايان سال 1385
- احداث پایانه مرزی میلک، میل 73 و یزدان تا پايان سال 1384
- ارتقای کیفی ابنیه فنی و علائم راهنما در طول محور تا حد استانداردهای بین المللی
- تهیه طرح های اجرایی مجتمع های رفاهی-خدماتی و تیرپارک برای ارائه خدمات اقامتی-رفاهی، بهداشتی-درمانی و اورژانس، تعمیرگاهی، سوخت رسانی و اطفای حریق با اولویت نقاط چابهار، نیکشهر، بمپور، کارواندر، خاش، میرآباد، زاهدان، دشتک، میلک، میل 73 و یزدان

- تبصره 1: وزارتخانه های نیرو، نفت، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، کشور، ارتباطات و فناوری اطلاعات، جهاد کشاورزی و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری موظف اند امکانات لازم را برای تأمین نیازهای مجتمع های رفاهی-خدماتی اشاره شده در بند (ب)-7 این ماده براساس طرح های اجرایی فراهم نمایند.
- تبصره 2: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای موظف است زمینه های لازم را برای جلب مشارکت بخش های غیردولتی در ساخت و بهره برداری از مجتمع های رفاهی-خدماتی فراهم نماید.
- تبصره 3: وزارت نفت موظف است نسبت به دادن مجوز احداث جایگاه مواد سوختی در مجتمع های خدماتی و رفاهی محور ترانزیت و حمل و نقل چابهار در استان های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، خراسان رضوی و خراسان شمالی اقدام نماید.

ج) در زمینه عوارض و تعرفه ها اعمال تخفیف در عوارض و هزینه های وارد شده بر کالاهای ترانزیتی به مقصد افغانستان تا پايان برنامه چهارم توسعه به شرح زیر:

- تخفیف در عوارض و هزینه های وارد بر کالا در بندر چابهار، معادل سی درصد نرخ های مصوب
- حذف هزینه های انبارداری تا ده روز پس از تخلیه کالا و اعمال تخفیف 30 درصدی تا یک ماه پس از آن
- تخفیف در عوارض تن-کیلومتر کالا، معادل پنجاه درصد نرخ های مصوب

د) در زمینه خدمات پشتیبانی

- مطالعه و اجرای طرح استفاده از سیستم‌های نوین اطلاعاتی و مدیریت بندر از قبیل سیستم خدمات ترافیک شناورها، سیستم خدمات ترمینال کانتینری و سایر سیستم‌های مورد نیاز برای تسهیل فرآیندهای برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل عملیات تا پایان سال 1385
- ارتقای سطح خدمات دریایی از قبیل راهنمایی شناورها- یدک کشی، علائم کمک ناوبری و خدمات لجستیکی
- ایجاد زمینه‌های لازم برای احداث محوطه‌های تعمیر کشتی و کانتینر و انبارهای لازم برای ذخیره‌سازی انواع مختلف کالا
- مطالعه و اجرای طرح ساختمان تک پنجره و استقرار نمایندگی‌های فعال تمامی دستگاه‌های ذی ربط در ترانزیت کالا در آن به منظور تسریع در انجام امور

- اولویت پهلوگیری و تخلیه محموله کشتی‌هایی که تمام بار آنها کالای ترانزیتی به مقصد افغانستان می‌باشد.
 - ارائه تسهیلات و انجام حمایت‌های لازم برای تجهیز و راه‌اندازی شرکت‌های توانمند حمل و نقل غیردولتی
 - تدارک زمینه‌های لازم برای جذب و نگهداری نیروی انسانی متخصص در فعالیت‌های مختلف بندری، انجام تبلیغات مناسب و شناساندن امکانات و مزیت‌های محور ترانزیت و حمل و نقل شرق کشور به صاحبان کالا و شرکت‌های حمل و نقل در سطح بین‌المللی
- ماده 6: وزارتخانه‌های نیرو، جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط‌زیست موظف‌اند نسبت به تهیه و اجرای طرح تثبیت شن‌های روان و پایداری محیط در طول محور ترانزیتی با اولویت مسیر زاهدان، زابل، میلک تا پایان سال 1385 اقدام نمایند.

ماده 7: وزارت امور اقتصادی و دارایی (گمرک ایران) موظف است نسبت به تأمین و نصب تجهیزات مدرن لازم برای تشخیص محموله‌های کالا (ایکس‌ری) در بندر چابهار و پایانه مرزی میلک و میل 73 اقدام نماید.

اکنون ملزومات این طرح با توجه به پیشرفت مسیر ریلی چابهار به زاهدان و اتصال آن به شبکه ریلی سراسری، آغاز احداث فرودگاه بین‌المللی در منطقه آزاد چابهار به عنوان مرز هوایی و ترانزیت کالا با هواپیماهای باری (کارگو)، توسعه اسکله‌های شهید بهشتی و شهید کلانتری چابهار به عنوان مرز دریایی و معافیت چابهار از تحریم‌های آمریکا و همچنین تأکید مقام معظم رهبری بر توسعه سواحل مکران از جاسک تا گواتر، طرح توسعه محور شرق مهیا است.

مدیرعامل سازمان منطقه آزاد چابهار:

چابهار؛ دروازه توسعه محور شرق است

رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد چابهار معتقد است چابهار دروازه توسعه محور شرق است و با تکمیل زیرساخت‌های حمل و نقل می‌تواند در تجارت و ترانزیت کالا نقش بسزایی داشته باشد.

عبدالرحیم کردی افزود: در شرایط کنونی که کشور تحت فشار تحریم‌های بی‌رحمانه قرار دارد، چابهار می‌تواند بهترین نقطه برای کاهش فشارها باشد.

وی اظهار داشت: چابهار دروازه توسعه محور شرق است و با تکمیل زیرساخت‌های حمل و نقل می‌تواند در تجارت و ترانزیت کالا نقش بسزایی داشته باشد. با ایجاد زیرساخت‌های لازم مانند راه‌آهن و بنادر می‌توان این نقطه از ایران اسلامی را به توسعه رساند و شرایط را برای نقش‌آفرینی آن در اقتصاد کشور مهیا کرد.

نماینده مردم چابهار و نیکشهر در مجلس شورای اسلامی:

نقش‌آفرینی چابهار در اقتصاد، منوط به توسعه زیرساخت‌ها است

نماینده مردم چابهار و نیکشهر در مجلس شورای اسلامی می‌گوید: چابهار در شرایط جغرافیایی خاصی قرار دارد و می‌تواند کشورهای منطقه را به آب‌های آزاد متصل کرده و به این طریق، نقشی بی‌بدیل در اقتصاد دریایی ایفا کند، اما مقدمه آن، ایجاد زیرساخت‌های لازم است.

عبدالغفور ایران‌نژاد به اهمیت توسعه راه‌آهن در این منطقه تأکید کرد و افزود: در حال حاضر هر محموله‌ای که در بندر چابهار تخلیه می‌شود، توسط کامیون‌ها به نقطه موردنظر انتقال می‌یابد، درحالی‌که با توسعه راه‌آهن می‌توان این فرآیند را بهبود بخشید. نماینده مردم چابهار و نیکشهر در مجلس شورای اسلامی اظهار کرد: چابهار با وجود برخورداری از ظرفیت‌های بی‌شمار همچون بندر، منطقه آزاد، شیلات و اقتصاد دریایی می‌تواند در رفع بیکاری مردم استان نقش بسزایی ایفا کند، اما همچنان با مشکلاتی از قبیل نبود زیرساخت‌ها، آموزش و بهداشت روبه‌رو است.

طرح توسعه محور شرق، نیازمند شتاب‌دهی

سیستان و بلوچستان دارای ظرفیت‌های زیادی است که یکی از این ظرفیت‌ها بندر بزرگ چابهار است که باید به‌درستی از آن استفاده شود؛ این جمله‌ای است که در قریب به اتفاق بسیاری از سخنرانی‌ها و یا نشست‌های استان به‌کرات شنیده می‌شود؛ اما واقعیت این است که با وجود ایجاد ظرفیت هشت میلیون تنی تخلیه و بارگیری بندر چابهار هنوز جاده‌های این استان کشتش و توان جابه‌جایی این حجم بار را ندارند.

بنا بر گفته کارشناسان صنعت حمل‌ونقل، قریب ۶ میلیون تن این ظرفیت کالا باید به‌وسیله راه‌آهن جابه‌جا شود که در حال حاضر راه‌آهن چابهار-زاهدان به این زودی‌ها قابل بهره‌برداری نخواهد بود.

هرچند که جابه‌جایی ۸ میلیون تن بار از طریق جاده کاری امکان‌ناپذیر و غیرممکن است، اما محورهای مواصلاتی این استان به دلیل اینکه هنوز در تکمیل بزرگراه با عقب‌ماندگی روبه‌رو است، توان این حجم کالا را ندارد و لذا عدم توجه به زیرساخت‌هایی همچون راه و یا خط آهن، در عمل ظرفیت‌های این بندر را بلااستفاده می‌گذارد.

بنا به تعبیر احمدعلی موهبتی استاندار سیستان و بلوچستان، تأخیر در اجرای پروژه‌های بزرگ ازجمله زیرساخت‌های حمل‌ونقل، بزرگراه‌ها، راه‌آهن و فرودگاه بین‌المللی چابهار، نوعی فرصت‌سوزی برای کشور و استان است.

بندر چابهار پتانسیل بالایی برای صدور کالا به کشورهای همسایه دارد

مدیرکل سابق راه و شهرسازی سیستان و بلوچستان بایان اینکه بندر چابهار، بندری است که از نظر ترانزیت کالا برای کشور اهمیت زیادی دارد، اذعان کرد: در صورت اتمام خطوط ریلی و جاده‌ای، استان پتانسیل بالایی برای ورود و صدور کالا از بندر چابهار به کشورهای همسایه مثل پاکستان و افغانستان و همچنین آسیای میانه دارد.

وی با تأکید بر تخصیص و تأمین اعتبارات لازم در این مورد افزود: متأسفانه در حال حاضر شاخص برخورداری از بزرگراه‌ها در این استان نسبت به میانگین کشوری پایین است.

او اظهار کرد: میانگین بزرگراه‌های کشور به ازای هر ۱۰۰ کیلومتر، ۲۰ کیلومتر است که این رقم در استان پهناوری مانند سیستان و بلوچستان به ازای هر ۱۰۰ کیلومتر، ۴ کیلومتر بزرگراه است، به همین دلیل می‌توان گفت میزان بزرگراه‌های استان از میانگین کشوری پایین‌تر است.

ایشان با اشاره به این‌که سیستان و بلوچستان برای رسیدن به میانگین کشوری بزرگراه‌های موجود در کشور به ۱۶۰۰ کیلومتر دیگر بزرگراه نیاز دارد، تصریح کرد: حدود ۷ درصد راه‌های کشور بزرگراه دارند که سهم سیستان و بلوچستان با توجه به پراکندگی و وسعت زیاد استان، تنها یک و هفت‌دهم درصد است.

وی درخصوص باند دوم بزرگراه چابهار-میلک نیز توضیح داد: با توجه به بهره‌برداری ۹۰ کیلومتر از ۲۰۰ کیلومتر محور زاهدان به زابل، ۳۰ کیلومتر آن در دست اجرا است.

ایشان با ابراز امیدواری از اینکه در صورت تأمین اعتبار ۱۲۰ میلیارد ریالی، عملیات اجرای ۷۵ کیلومتر دیگر هم آغاز شود، افزود: یکی دیگر از برنامه‌های امسال، آغاز احداث ۴۵ کیلومتر باند دوم از زاهدان به خاش است که کار مطالعاتی آن به پایان رسیده است.

مدیرکل سابق راه و شهرسازی استان با اشاره به طول خط ریلی چابهار-زاهدان به میزان ۶۲۰ کیلومتر یادآور شد: این پروژه در ۲ فاز تعریف شده است که فاز اول آن ۴۸ درصد پیشرفت فیزیکی داشته و حدود ۲۰ کیلومتر نیز از سمت چابهار آماده ریل‌گذاری است.

اختصاص اعتبار ۳۰۰ میلیون یورویی به پروژه راه‌آهن چابهار، زاهدان، میلک

معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان نیز پروژه راه‌آهن، چابهار، زاهدان، میلک را یکی از عوامل ایجاد توسعه در این استان و همچنین کشور یادکرده و گفت: با موافقت مقام معظم رهبری و پیگیری مجموعه دولت مقرر گردیده مبلغ ۳۰۰ میلیون یورو از محل اعتبارات صندوق ذخیره ارزی برداشت و جهت تکمیل پروژه راه‌آهن چابهار، زاهدان، میلک به این پروژه تزریق شود. منصور بیجار اذعان کرد: با تزریق این رقم اعتبار، پروژه راه‌آهن تا سال ۱۴۰۰ به زاهدان می‌رسد و ادامه عملیات اجرایی قطعات تا میلک و زابل نیز سرعت بیشتری خواهد گرفت.

معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار سیستان و بلوچستان بابیان اینکه سیستان و بلوچستان برای رسیدن به توسعه با مشکلات و چالش‌هایی مواجه است و این مهم سبب شده استان، همواره از حد متوسط شاخص‌های کشوری پایین‌تر بماند، خاطرنشان کرد: در همین راستا توجه دولت و نظام به سیستان و بلوچستان موجب شده پروژه‌های بزرگی اجرا شود که با بهره‌برداری از این طرح‌ها ازجمله ایجاد راه ترانزیتی شرق و نیز بهره‌برداری از راه‌آهن، شاهد برکات اقتصادی بسیاری در استان خواهیم بود.

گزارش: محمدجواد صادقی

